

Mottagare
Regeringskansliet
Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Europeiska kommissionens förslag till förordning om utveckling av moln och AI KOM(2026)502

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansierare och forskningspolitisk rådgivare och som ansvarig för kommunikationssystemet Swedish University Computer Network (SUNET).

Sammanfattning

Förslaget till Cloud and AI Development Act syftar till att stärka Europas ekosystem för molntjänster och artificiell intelligens genom åtgärder för ökad beräkningskapacitet, hållbara datacenter, främjande av öppen källkod samt ett gemensamt suveränitetsramverk vid offentlig upphandling.

Vetenskapsrådet tillstyrker förslagen om satsningar på europeisk beräkningskapacitet (AI-fabriker, Grand Challenge 2 & 3) samt den tydliga prioriteringen av öppen källkod och FAIR-data, vilket stärker så kallad Open Science och minskar risken för leverantörsinlåsning.

Vetenskapsrådet anser att det är viktigt att forskning fortsatt behåller en frihet att kunna använda de bästa globala verktygen och även fortsatt ha samverkan globalt. Tillkommande krav på olika former av analyser och regelbaserade krav vid val av verktyg behöver ta hänsyn till detta. Möjligen skulle det kunna föreslås att den akademiska sektorn kan erhålla vissa undantag från vissa suveränitets- och upphandlingshinder vad gäller forskningssamarbeten.

Det ter sig också oklart hur kostnader för ytterligare krav och migrering ska fördelas mellan forskningsmedel och annan finansiering.

Några särskilda kommentarer

Vetenskapsrådet har följande specifika kommentarer kring förslaget.

Storskaliga infrastruktursatsningar och beräkningsresurser (grand challenge 2 & 3)

Förslaget föreslår satsningar på att bygga europeiska hårdvaru- och mjukvarustackar för AI och molntjänster (Grand Challenge 2) samt stödja utvecklingen av nästa generationsmodeller (Grand Challenge 3 – Frontier AI) och AI-fabriker/gigafabriker. Vetenskapsrådet är positiva till att tillgång till avancerad beräkningsinfrastruktur och god kapacitet för databearbetning förbättras, detta är en viktig fråga för vetenskap och forskning. Att EU kraftsamlar kring hårdvara och storskaliga AI-modeller skapar bättre förutsättningar för svenska forskare att bedriva internationellt konkurrenskraftig spetsforskning utan att vara helt beroende av ett fåtal kommersiella aktörer.

Prioritering av öppen källkod (open source strategy)

Förslaget ställer krav på och uppmuntrar användning, återanvändning, vidareutveckling och delning av öppen källkod och öppna resurser inom offentlig sektor och infrastruktur (se bland annat kapitel 5 artikel 41 ff). Detta överensstämmer väl med Vetenskapsrådets arbete för öppen vetenskap (Open Science) och FAIR-dataprinciperna. Öppen källkod förhindrar leverantörsinlåsning och möjliggör för forskare att granska, reproducera och vidareutveckla koder och modeller vilket är positivt.

Restriktiva suveränitetskrav kan utgöra risk för vetenskaplig isolering (sovereignty assessment framework and assurance levels 1–4)

Förslaget innehåller i artikel 17 införandet av ett gemensamt EU-ramverk för att bedöma leverantörers nationalitet och suveränitet vid offentlig upphandling, samt dela in molntjänster i olika säkerhetsnivåer (assurance levels 1–4). Varje akademisk institution får enligt artikel 29 ett ansvar att själva bedöma vilken säkerhetsnivå som krävs för deras verksamhet. Dessa säkerhetsnivåer ställer sedan krav på vilka tjänster institutionen kan upphandla och därmed nyttja.

Om dessa suveränitetskrav tillämpas schablonartat på lärosäten och forskningsinfrastrukturer riskerar de enligt Vetenskapsrådet att begränsa europeiska forskare från att använda ledande internationella (icke-EU) molnplattformar, mjukvarubibliotek och globala forskningsnätverk. Forskningens kvalitet är beroende av möjligheten att använda de mest avancerade verktygen oavsett ursprungsland. Förslaget riskerar därmed att skapa barriärer för internationella forskarsamarbeten om nationell suveränitet blir till ett hinder. Vetenskapsrådet anser att det bör utredas om det behöver föreslås undantag för den akademiska sektorn för att undvika att suveränitets- och upphandlingshinder kan skapa problem vid forskningssamarbeten.

Ökad administrativ börda vid upphandling av forskningsutrustning

Det är svårt att utläsa vilken säkerhetsnivå som lärosäten kommer att erhålla utifrån hur regelverket presenteras. Införande av komplexa och icke-prisrelaterade tilldelningskriterier (non-price award criteria) och juridiska prövningar av leverantörskedjor utgör tillkommande regler som ska tillämpas vid upphandlingar av digitala tjänster. Att införa ytterligare lager av kontroller även vid mer rutinmässiga inköp av IT-tjänster och beräkningskraft fördröjer forskningsprojekt och riskerar dränera resurser från det faktiska vetenskapliga arbetet.

Oklar finansiering av migrerings- och anpassningskostnader

Kravet på att offentliga aktörer inom bland annat området forskning ska genomföra riskanalyser och utifrån dessa upphandla och använda certifierade, europeiska moln- och AI-lösningar som motsvarar en viss säkerhetsnivå torde innebära att ett stort byte av digitala plattformar måste ske. Migrering och anpassning riskerar att få konsekvenser både när det gäller ökande kostnader och högre arbetsbelastning. Förslaget nämner inte hur detta ska finansieras vilket riskerar att innebära kostnader för lärosäten som belastar basanslag och befintliga forskningsfinansiering.

Yttrandet har fattats av generaldirektören Katarina Bjelke efter föredragning av juristen Per Bergstrand. Vid den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Victoria Söderqvist deltagit.

Katarina Bjelke
Generaldirektör

Per Bergstrand
Jurist

Kopia:

fi.ofa.dis.remisser@regeringskansliet.se

Utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Myndighetshandläggare:

Katarina.nordqvist@regeringskansliet.se

Per-erik.yngwe@regeringskansliet.se